

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 395

**Finanse i rachunkowość
na rzecz zrównoważonego rozwoju –
odpowiedzialność, etyka, stabilność finansowa
Tom 1. Finanse**

Redaktorzy naukowci
Grażyna Borys
Robert Kurek

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kozuchowska
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Magdalena Kot
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-519-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120
53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl
Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Joanna Antczak: Wpływ opłat środowiskowych na wyniki przedsiębiorstwa.....	11
Bartosz Bartniczak: Możliwości wykorzystania instrumentów zwrotnych w projektach z zakresu gospodarki odpadami.....	21
Sylwia Bożek, Beata Dubiel: Realizacja ryzyka nadzwyczajnego a kompensata jego skutków przez ubezpieczenie.....	30
Dorota Burzyńska: Zrównoważona gospodarka wodna na przykładzie metropolii paryskiej.....	42
Iwona Dorota Czechowska: Poszukiwanie rzetelności w kontekście kodeksów zawodowych na przykładzie sektora bankowego.....	53
Karolina Daszyńska-Żygadło, Bożena Ryszawska: Rola społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w <i>sustainability transition</i>	62
Anna Dąbkowska: Udział kredytu bankowego w finansowaniu małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce i w Niemczech.....	73
Leszek Dziawgo, Danuta Dziawgo: Wybrane aspekty CSR na rynku finansowym. Wyniki badań na reprezentatywnej próbie polskiego społeczeństwa.....	84
Małgorzata Gorzalczyńska-Koczkodaj: Dysfunkcje systemu sprawozdawczości w jednostkach sektora finansów publicznych.....	94
Renata J. Jedlińska: Wpływ gospodarki wirtualnej na gospodarkę realną – wybrane zagadnienia.....	104
Szymon Kasprowski: Kontrola zasadności pobierania świadczeń w razie choroby i macierzyństwa w polskim systemie ubezpieczeń społecznych w latach 2005–2013.....	117
Lidia Kłos: Źródła finansowania ochrony środowiska w Polsce.....	129
Magdalena Kogut-Jaworska: Problem nadmiernego zadłużania się jednostek samorządu terytorialnego w Polsce wobec wyzwań rozwojowych w nowej perspektywie finansowej Unii Europejskiej 2014–2020.....	139
Jan Koleśnik: Postkryzysowe narzędzia analizy nadzorczej a poziom bezpieczeństwa europejskiego systemu bankowego.....	149
Bożena Kołosowska, Agnieszka Huterska: Wykupy obligacji korporacyjnych na rynku Catalyst w latach 2013–2014 – na przykładzie obligacji deweloperskich.....	158
Jolanta Korkosz-Gębska: Wspieranie i promocja innowacji ekologicznych na przykładzie województwa lubelskiego.....	168

Andrzej Koza: System kwotowy a zatrudnienie osób niepełnosprawnych w Czechach i w Polsce	178
Wojciech Krawiec: Inwestowanie zaangażowane społecznie jako forma realizacji koncepcji SRI	190
Danuta Król: Wybrane instrumenty wspierania rozwoju lokalnego	201
Barbara Kryk: ERES jako wyraz rangi środowiska naturalnego w statystyce publicznej	210
Robert Kurek: Bitcoin a ekonomiczne funkcje pieniądza	219
Elwira Leśna-Wierszółowicz: Istota nadzoru nad otwartymi funduszami emerytalnymi w Polsce	229
Irena Łącka: Problemy oceny efektywności podmiotów ekonomii społecznej	241
Ewa Mazur-Wierzbicka: Nakłady inwestycyjne w ochronie środowiska w Polsce	252
Jarosław Pawłowski: Ekorating telefonów komórkowych	263
Tomasz Potocki: Instytucjonalne uwarunkowania i mechanizmy podnoszenia świadomości finansowej	274
Adriana Przybyszewska: Zagrożenia i grupy ryzyka współczesnych mikro-finansów	286
Ewa Spigarska: Opłata za gospodarowanie odpadami jako dochód gminy....	297
Błażej Suproń: Wpływ elektronicznego systemu poboru opłat drogowych na inwestycje przedsiębiorstw na przykładzie województwa zachodniopomorskiego	307
Magdalena Swacha-Lech: Problem świadomości finansowej w kontekście gromadzenia oszczędności emerytalnych	317
Marta Szaja: Realizacja koncepcji zrównoważonego rozwoju a planowanie przestrzenne na szczeblu lokalnym	331
Marek W. Szewczyk: Przestrzenne zróżnicowanie rozwoju ekonomicznego powiatów województwa lubelskiego	342
Magdalena Ślebocka: Finansowy aspekt koncepcji rewitalizacji miast w świetle założeń do projektu ustawy o rewitalizacji	355
Aneta Tylman: Rewitalizacja jako kluczowy aspekt polityki finansowania i rozwoju zrównoważonego miast	364
Stanisław Wieteska: Emisja dwutlenku węgla przez pojazdy mechaniczne jako element zewnętrznych kosztów transportu drogowego w Polsce.....	372
Rafał Wilczyński: Znaczenie struktury właścicielskiej spółek publicznych dla rozwoju polskiego rynku kapitałowego w latach 2008–2012	386
Andrzej Wołoszyn, Romana Głowicka-Wołoszyn: Nierówności dochodowe gospodarstw domowych w Polsce w kontekście zrównoważonego rozwoju	396
Justyna Zabawa: Ekologiczne wyzwania współczesnej bankowości – przypadek grupy Deutsche Bank	408
Agnieszka Żołądkiewicz: Ekogospodarka w działalności banków jako przejaw koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu	418

Summaries

Joanna Antczak: Impact of environmental fees on company's financial results	11
Bartosz Bartniczak: The ability to use repayable instruments in projects relating to waste management.....	21
Sylvia Bożek, Beata Dubiel: Materialization of the exceptional risk vs. compensation of its effects by insurance.....	30
Dorota Burzyńska: Sustainable water management on the example of Paris Metropolis.....	42
Iwona Dorota Czechowska: The search for fairness in the context of professional codes on the example of the banking sector.....	53
Karolina Daszyński-Żygadło, Bożena Ryszawska: The role of corporate social responsibility in <i>sustainability transition</i>	62
Anna Dąbkowska: The share of bank credit as sources of SMEs financing in Poland and in Germany	73
Leszek Dziawgo, Danuta Dziawgo: Selected aspects of CSR in the financial market – survey results on a representative sample of Polish society.....	84
Małgorzata Gorzalczyńska-Koczkodaj: Dysfunctions of the reporting system in public finance sector units	94
Renata J. Jedlińska: The effect of virtual economy on the real economy – selected issues.....	104
Szymon Kasprowski: The inspection of legitimate receiving of benefits in case of sickness and maternity in the Polish social insurance system in the years 2005–2013.....	117
Lidia Kłos: Sources of financing the environmental protection in Poland.....	129
Magdalena Kogut-Jaworska: Problems of excessive indebtedness of self-government units in Poland in the context of rising challenges for development in the European Union's financial perspective for 2014–2020.....	139
Jan Koleśnik: Post-crisis tools of the supervisory review process vs. the level of safety of the European banking system.....	149
Bożena Kołosowska, Agnieszka Huterska: Corporate bond redemption on the Catalyst market in the years 2013–2014 – the example of the property developers bonds	158
Jolanta Korkosz-Gębska: Supporting and promotion of eco-innovations based on The Lubelskie Voivodeship	168
Andrzej Koza: Quota scheme vs. employment of people with disabilities in The Czech Republic and Poland.....	178
Wojciech Krawiec: Impact investing as a form of the realization of SRI conception.....	190
Danuta Król: Some local development support tools	201

Barbara Kryk: EEEA as evidence for the importance of the natural environment in public statistics	210
Robert Kurek: Bitcoin vs. economic functions of money	219
Elwira Leśna-Wierszółowicz: The essence of supervision of open pension funds in Poland	229
Irena Łącka: Problems of effectiveness evaluation of social economy entities	241
Ewa Mazur-Wierzbicka: Investment outlays in the environmental protection in Poland	252
Jarosław Pawłowski: Eco rating of mobile phones	263
Tomasz Potocki: Institutional conditions and mechanisms which improve the level of financial capabilities	274
Adriana Przybyszewska: Hazards and risk groups of modern microfinance	286
Ewa Spigarska: Fee for waste management as an income of a commune	297
Błażej Suproń: Influence of electronic road toll collection system on business investments on the example of The West Pomeranian Voivodeship	307
Magdalena Swacha-Lech: The problem of financial awareness in the context of gathering of retirement savings	317
Marta Szaja: The realisation of sustainable development concept vs. local-level spatial planning	331
Marek W. Szewczyk: Spatial diversity of economic development of poviats of The Lubelskie Voivodeship	342
Magdalena Ślebocka: Financial aspect of the concept of urban renewal in the light of the objectives of the project of Revitalization Act	355
Aneta Tylman: Revitalization as the key aspect of the financing and urban sustainable development policy	364
Stanisław Wieteska: Carbon dioxide emissions by motor vehicles as part of the external costs of road transport in Poland	372
Rafał Wilczyński: Significance of public companies ownership structure for Polish capital market development in the years 2008–2012	386
Andrzej Wołoszyn, Romana Głowicka-Wołoszyn: Income inequality of Polish households in the context of sustainable development	396
Justyna Zabawa: Environmental challenges of contemporary banking – the case of Deutsche Bank Group	408
Agnieszka Żołądkiewicz: Ecomanagement in the activities of banks as a manifestation of the concept of corporate social responsibility	418

Jan Koleśnik

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
e-mail: jan.kolesnik@sgh.waw.pl

POSTKRYZYSOWE NARZĘDZIA ANALIZY NADZORCZEJ A POZIOM BEZPIECZEŃSTWA EUROPEJSKIEGO SYSTEMU BANKOWEGO

POST-CRISIS TOOLS OF THE SUPERVISORY REVIEW PROCESS VS. THE LEVEL OF SAFETY OF THE EUROPEAN BANKING SYSTEM

DOI: 10.15611/pn.2015.395.14

Streszczenie: W artykule zostało wykazane, iż przeglądy kapitałów banków dokonywane regularnie, począwszy od 2011 r., stały się jednymi z najistotniejszych narzędzi pokryzysowej analizy nadzorczej w europejskim systemie bankowym. Rezultatem praktycznej realizacji zaleceń wydawanych na ich podstawie był zaś wyraźny wzrost bezpieczeństwa systemów bankowych zarówno w poszczególnych krajach, jak i w całej strefie euro. Zdaniem autora podwyższenie kapitału nie zawsze jednak stanowi trwale rozwiązanie problemów pojedynczych banków. Konieczne jest bowiem uwzględnianie w procesie analizy nadzorczej także czynników jakościowych oraz kryteriów uznaniowych, gdyż jedynie wtedy obraz banku i diagnoza ewentualnych problemów będzie kompletna, a działania podejmowane na jej podstawie będą adekwatne i skuteczne.

Słowa kluczowe: sektor bankowy, nadzór bankowy, Unia Europejska, narzędzia analizy nadzorczej, przegląd kapitałów banków.

Summary: This article shows that banks' capital exercises conducted on a regular basis since 2011 became one of the most important post-crisis tools of the supervisory review process in the European banking system. The result of the practical implementation of the recommendations made on the basis of this exercise was a significant increase in the security of banking systems in different countries as well as in the euro area. According to the author, the capital increase is not always a permanent solution to the problems of individual banks. It is necessary to take into account qualitative factors and discretionary criteria in the supervisory review process. Only then the view of bank and the diagnosis of potential problems would be complete and action taken on that basis would be adequate and effective.

Keywords: banking sector, banking supervision, European Union, tools of the supervisory review process, banks' capital exercise.

1. Wstęp

Regulacje obowiązujące wszystkie banki w Unii Europejskiej od 2008 r. wymagają, aby proces analizy nadzorczej nie tylko miał na celu zapewnienie, iż banki posiadają adekwatny kapitał zabezpieczający wszystkie ryzyka ich działalności, lecz także zachęcał je do opracowywania i stosowania lepszych technik zarządzania i monitorowania ryzyka. Organy nadzoru bankowego zostały zobowiązane nie tylko do weryfikacji jakości dokonywanych przez banki ocen swoich potrzeb kapitałowych w relacji do ryzyka, lecz także do interwencji, jeśli będzie to konieczne. Tym samym organy nadzoru mogą decydować się na przyjęcie podejścia polegającego na koncentrowaniu się na tych bankach, których profil ryzyka lub działalność operacyjna to uzasadnia [Basel Committee on Banking Supervision 2006].

Celem artykułu jest dokonanie krytycznej analizy przeglądów kapitałów, jakie były przeprowadzane przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego na szczeblu europejskim w latach 2011–2014, a które stały się jednym z najważniejszych postkryzysowych narzędzi analizy nadzorczej. Szczególna uwaga zostanie zwrócona przy tym na efekty zaleceń wydawanych na ich podstawie. Artykuł jest także głosem w dyskusji, czy analiza bezpieczeństwa systemu bankowego zawężona wyłącznie do problemu jego wypłacalności (mierzonego np. poziomem współczynnika kapitału Tier I) odpowiada wyzwaniom współczesnego europejskiego sektora bankowego.

2. Cele i zasady standardowych narzędzi analizy nadzorczej

Wskazany we wstępie cel procesu analizy nadzorczej, jakim jest zapewnienie, aby banki posiadały adekwatny kapitał zabezpieczający wszystkie ryzyka ich działalności, przy jednoczesnym zachęcaniu ich do opracowywania i stosowania lepszych technik zarządzania i monitorowania ryzyka, determinuje konstrukcję narzędzi stosowanych przez organy nadzoru bankowego. Organy nadzoru bankowego powinny regularnie przeprowadzać przeglądy stosowanego w banku procesu oceny adekwatności kapitałowej, ekspozycji na ryzyko, obliczonych poziomów kapitału oraz jakości utrzymywanego kapitału [Basel Committee on Banking Supervision 2012]. Organy te powinny także oceniać stopień wdrożenia rzetelnego wewnętrznego procesu oceny adekwatności kapitałowej. Analiza powinna zaś koncentrować się na jakości zarządzania ryzykiem w banku i na systemach kontroli, aczkolwiek nie może polegać na przejmowaniu przez organy nadzoru roli kierownictwa banku [Basel Committee on Banking Supervision 2006].

Najważniejszym narzędziem procesu analizy nadzorczej jest niewątpliwie ocena adekwatności kapitałowej banku, pozwalająca na weryfikację, czy poziom kapitału jest wystarczający, a jego struktura odpowiada charakterowi i skali działalności banku. Organy nadzoru bankowego powinny badać wyniki analiz wrażliwości oraz testów skrajnych warunków prowadzonych przez bank oraz wpływ tych wyników na plany kapitałowe. Poziom kapitału w bankach należy także określać w odniesie-

niu do profilu ryzyka danego banku, adekwatności procesu zarządzania ryzykiem, systemów kontroli wewnętrznej, biorąc jednocześnie pod uwagę czynniki zewnętrzne, takie jak efekty cyklu gospodarczego i środowisko makroekonomiczne. Ponad 10 lat temu Komitet Bazylejski, a w ślad za nim także prawodawca unijny, określił jednak, iż organy nadzoru bankowego muszą oczekiwać od banków funkcjonowania przy parametrach kapitałowych wyższych niż regulacyjne minimum i mieć możliwość wymagania od nich utrzymywania kapitału powyżej tego minimum. Jako uzasadnienie utrzymywania tego dodatkowego buforu kapitałowego podawano przede wszystkim:

- Umożliwienie bankowi osiągnięcia poziomu wiarygodności kredytowej na rynkach pozwalającego na ubieganie się o wysokie ratingi nadawane przez agencje ratingowe.
- Zabezpieczenie przed skutkami niekontrolowanych fluktuacji współczynnika wypłacalności, mogącymi prowadzić do niewypełnienia minimalnych regulacyjnych wymogów kapitałowych, narażając tym samym bank na sankcje ze strony organu nadzoru bankowego.
- Uniknięcie konieczności pozyskania dodatkowego kapitału w momencie, gdy warunki rynkowe są niekorzystne.
- Możliwość uwzględnienia innych rodzajów ryzyka, specyficznych dla poszczególnych banków, czy też bardziej ogólnych dla gospodarki jako całości, nieujętych w minimalnych wymogach kapitałowych [Basel Committee on Banking Supervision 2006].

Doświadczenia ostatniego kryzysu spowodowały jednak pojawienie się opinii, iż organy nadzoru bankowego nie powinny poprzez regulacje nadzorcze ingerować w wewnętrzne decyzje banków w zakresie alokacji kapitału. R.A. Eisenbeis opowiada się np. za porzuceniem koncepcji kapitału opartego na ryzyku i skoncentrowaniem wysiłków organów nadzoru na kompleksowym badaniu sytuacji nadzorowanych podmiotów z uwzględnieniem wszystkich podmiotów zależnych i powiązanych [Eisenbeis 2009]. O ile drugi z powyższych postulatów zasługuje na pełne poparcie, o tyle pierwszy z nich jest zbyt daleko idący. Należy bowiem zauważyć, iż doświadczenia ostatniego kryzysu nie podważyły samej idei adekwatności kapitałowej, a jedynie wykazały pewne jej braki oraz nieumiejętność wyciągania właściwych wniosków z otrzymanyh wyników, zarówno przez organy nadzoru bankowego, jak i same banki [Koleśnik 2011]. Jednym z rozwiązań może być utworzenie unii bankowej, której funkcjonowanie rozpoczęło się w listopadzie 2014 r., a której efektem jest powierzenie nadzoru bankowego w strefie euro Europejskiemu Bankowi Centralnemu. Tym samym wyeliminowana zostanie rozbieżność interpretacji wyników przeglądów kapitałów europejskich grup bankowych przez kilka współdziałających ze sobą krajowych organów nadzoru poprzez zastąpienie ich spójną polityką regulacyjną EBC [Zaleska (red.) 2015].

Trzeba jednak jasno stwierdzić, iż alternatywą dla analizy nadzorczej nie mogą być standardy oparte na samoregulacji sektora bankowego. Trafnie zauważa

L.R. Wray, iż ostatni ogólnoswiatowy kryzys finansowy dowiódł porażki koncepcji budowy sieci bezpieczeństwa na zasadach i dobrych praktykach przyjmowanych samodzielnie przez podmioty na rynku [Wray 2009]. To właśnie samoregulacja stawiana często ponad zasadami i ograniczeniami, wprowadzanymi przez organy nadzoru bankowego, może być uznana za jedną z przyczyn wzrostu ryzyka oraz pokusy nadużycia w sektorze bankowym. Błędem było także ograniczenie roli analizy nadzorczej i dopuszczenie działań prowadzących do swoistej prywatyzacji regulacji. Samoregulacja oznaczała bowiem często de facto brak regulacji [Palma 2009]. Oczywiście nieuprawnione byłoby jednak stwierdzenie, iż samoregulacja jest szkodliwa i powinna być ograniczona czy też wręcz zakazana. Trafnym, acz dość paradoksalnym wnioskiem jest bowiem konstatacja, iż wdrażanie zasad samoregulacji wymaga istnienia procesu analizy nadzorczej wymuszającej na bankach takie postępowanie [Davies 2002].

3. Przegląd kapitałów jako narzędzie postkryzysowej analizy nadzorczej

W dniu 26 października 2011 r. Rada Europejska przyjęła pakiet działań mający na celu przywrócenie stabilności i zaufania na rynkach finansowych krajów UE. Jednym z elementów pakietu było przeprowadzenie przeglądu kapitałów banków w krajach UE pod kątem zapewniania poziomu kapitału adekwatnego do ponoszonego przez banki ryzyka kredytowego, w tym zwłaszcza ryzyka wynikającego z ekspozycji w rządowe papiery wartościowe krajów UE. Przegląd kapitałów był jednorazowym przedsięwzięciem mającym na celu przywrócenie zaufania rynkowego wobec europejskiego sektora bankowego i nie był połączony ani z testem warunków skrajnych, ani z przeglądem jakości aktywów banków.

W dniu 8 grudnia 2011 r. Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EUNB) opublikował ostateczne wyniki przeglądu kapitałów i wydał zalecenie w sprawie utworzenia przez banki tymczasowych dodatkowych buforów kapitałowych. Zgodnie z tym zaleceniem dodatkowe bufory kapitałowe miały zagwarantować osiągnięcie przez banki 9% współczynnika kapitału podstawowego Tier I do końca czerwca 2012 r.. Warto przy tym zauważyć, iż formuła wyliczania współczynnika została istotnie zmodyfikowana względem standardowego wzoru, wynikającego z obowiązujących wtedy regulacji nadzorczych, poprzez usunięcie filtrów ostrożnościowych dotyczących rządowych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży oraz zastosowanie cen rynkowych w wycenie tych papierów utrzymywanych do terminu zapadalności. Wszystkie dane, jak też ceny rynkowe papierów miały być aktualne na 30 września 2011 r. [European Banking Authority 2011a]. W przeglądzie brały udział banki z 20 krajów UE (z wyjątkiem Bułgarii, Czech, Estonii, Litwy, Łotwy, Rumunii i Słowacji) oraz Norwegii.

Spśród 71 banków, które brały udział w przeglądzie kapitałów, 37 wykazały wstępny niedobór funduszy własnych na poziomie 115 mld euro. Jednak trzy banki

(Dexia – niedobór 6,3 mld euro, Volksbank AG – 1,1 mld euro, oraz West LB – 0,2 mld euro) zostały zaliczone do grupy banków realizujących programy naprawcze, wobec których przedstawianie dodatkowych planów zwiększenia funduszy własnych uznano za niecelowe. Podobnie potraktowany został zidentyfikowany niedobór funduszy własnych w sześciu greckich bankach (30 mld euro), który został już uwzględniony w międzynarodowym programie pomocy dla greckiego sektora bankowego. Z obowiązku przedstawienia dodatkowego programu pozyskania funduszy własnych wyłączony został także hiszpański bank Bankia (1,3 mld euro zidentyfikowanego niedoboru funduszy własnych), który został poddany restrukturyzacji na początku maja 2012 r. Tym samym wartość niedoboru funduszy własnych dla pozostałych 27 banków wyniosła 76 mld euro [European Banking Authority 2012b]. Ponadto w bankach z 15 krajów biorących udział w badaniu zidentyfikowany został dodatkowy bufor z tytułu ekspozycji w rządowych papierach wartościowych, którego łączna wartość wyniosła 39,428 mld euro. Żadne niedobory funduszy własnych ani dodatkowe bufony z tytułu ekspozycji w rządowych papierach wartościowych nie zostały zidentyfikowane w bankach pochodzących z Finlandii, Wielkiej Brytanii, Luksemburga i Polski.

W dniu 3 października 2012 r. Europejski Urząd Nadzoru Bankowego dokonał podsumowania realizacji zaleceń w sprawie dodatkowego bufora przez banki w I półroczu 2012 r. [European Banking Authority 2012a]. Na dzień 30 czerwca 2012 r. 27 banków z niedoborem 76 mld euro funduszy własnych osiągnęło łączny wzrost funduszy własnych o 115,7 mld euro. Jednak z uwagi także na wzrost funduszy własnych w badanych bankach, które nie wykazywały niedoboru, oraz zrealizowane dokapitalizowanie banków hiszpańskich i greckich łączny wzrost funduszy w okresie od grudnia 2011 do czerwca 2012 r. wyniósł ponad 200 mld euro. Warto jednak odnotować, iż jeden z banków, którego sytuacja jeszcze w grudniu 2011 r. nie budziła zastrzeżeń (współczynnik kapitału podstawowego Tier I przekraczał próg 9%), musiał w czerwcu 2012 r. przedstawić plan podniesienia funduszy własnych.

Analizując efekty wdrożonych przez banki działań prowadzących do podniesienia współczynnika kapitału podstawowego Tier I, trzeba jednak zwrócić szczególną uwagę nie tylko na osiągnięty rezultat, lecz przede wszystkim na środki, którymi zostało to dokonane. Ważne jest bowiem, iż banki umocniły swoją pozycję kapitałową głównie poprzez zwiększenie funduszy własnych, a w mniejszym stopniu – uwalniając kapitał poprzez obniżanie wartości aktywów ważonych ryzykiem. W grupie 27 banków, które zostały dokapitalizowane kwotą 115,7 mld euro, aż 72% tej kwoty (83,2 mld euro) stanowił bezpośredni wzrost funduszy własnych, a tylko 28% (32,5 mld euro) stanowiła redukcja aktywów ważonych ryzykiem. Oznacza to, iż kwota pozyskana z bezpośredniego wzrostu funduszy własnych o 8,5% przewyższała zidentyfikowaną pierwotnie lukę kapitałową. Wzmocnienie kapitałowe banków nie doprowadziło zatem do istotnego zmniejszenia akcji kredytowej w sferze gospodarki realnej.

Powyższy przegląd kapitałów, dokonany w latach 2011–2012, zaowocował wydaniem w lipcu 2013 r. przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego kolejnego zalecenia w sprawie zachowania kapitału podstawowego Tier I podczas przechodzenia przez banki na stosowanie ram wyznaczonych w nowo wydanym pakiecie CRD IV¹ [European Banking Authority 2013]. W zaleceniu tym EUNB przedstawił swój punkt widzenia w zakresie odpowiednich praktyk nadzorczych w ramach Europejskiego Systemu Nadzoru Finansowego oraz sposobu, w jaki prawo unijne powinno być stosowane w określonym obszarze. Biorąc jednak pod uwagę, iż zalecenie to zostało wydane na mocy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1093/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie ustanowienia Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego², wszystkie właściwe organy, do których zostało ono skierowane, powinny zastosować się do jego treści. Właściwe organy musiały przy tym powiadomić EUNB, czy zamierzają zastosować się do niniejszego zalecenia, lub też przedstawić powody niezastosowania się do jego treści do dnia 22 września 2013 r.. EUNB przyznał jednocześnie, iż właściwe organy powinny dysponować możliwością zastosowania odstępstwa od wymogu stosowania minimalnego poziomu nominalnego w odniesieniu do przypadków, w których realizowane są plany restrukturyzacyjne i programy obniżania poziomu ryzyka, a także w odniesieniu do banków, których poziom kapitału podstawowego Tier I przekracza minimalne wymogi kapitałowe oraz bufor zabezpieczający wyznaczony zgodnie z w pełni wdrożonymi postanowieniami pakietu CRD IV. Dodatkowo EUNB zalecił również m.in., aby właściwe organy:

- zobowiązały banki do przedłożenia do końca listopada 2013 r. odpowiednich planów kapitałowych;
- nie podejmowały decyzji o zatwierdzeniu planów kapitałowych do czasu przeprowadzenia przeglądu, udostępnienia i skonsultowania tych planów z EUNB oraz z odpowiednimi kolegiami organów nadzoru;
- przyjęły skoordynowane podejście nadzorcze do przyznawania odstępstw od obowiązku przestrzegania wymogu dotyczącego minimalnego poziomu nominalnego w ramach planów restrukturyzacji oraz w odniesieniu do konkretnych programów obniżania poziomu ryzyka;
- dokonywały przeglądu planów kapitałowych instytucji w porozumieniu z EUNB oraz, w stosownych przypadkach, z innymi odpowiednimi właściwymi organami w ramach kolegiów organów nadzoru przynajmniej raz do roku.

---

¹ Na pakiet składają się: Dyrektywa CRD – Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2013 r. (2013/36/UE) w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE, Official Journal nr L 176 z 27 czerwca 2013 r.; oraz Rozporządzenie CRR – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2013 r. (575/2013) w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012, Official Journal nr L 176 z 27 czerwca 2013 r.

² Official Journal nr L 331 z 15 grudnia 2010 r.

Pomimo iż od momentu wydania przez EUNB zalecenia w sprawie dokapitalizowania z 8 grudnia 2011 r. warunki rynkowe się poprawiły, zachowanie przejściowego poziomu kapitału nominalnego było zdaniem EUNB konieczne i uzasadnione utrzymującą się zmiennością sytuacji na rynkach finansowych. Co więcej, organ ten wprost wyraził oczekiwanie, iż banki będą w dalszym ciągu wzmacniały swoje kapitały w celu zapewnienia zgodności z bardziej rygorystycznymi wymaganiami wyznaczonymi w nowych przepisach, które będą stopniowo wprowadzane (tab. 1). Ponieważ jednak wymogi kapitałowe obowiązujące w okresie przejściowym mogą być mniej rygorystyczne niż wymogi ustanowione przez EUNB w zaleceniu z grudnia 2011 r., banki zostały zobowiązane do zachowania swoich poziomów kapitału, a organy nadzoru do monitorowania kwoty nominalnej kapitału podstawowego Tier I, odpowiadającej kwocie kapitału niezbędnej do spełnienia wymogów wyznaczonych w zaleceniu z 8 grudnia 2011 r. według stanu na 30 czerwca 2012 r.

Tabela 1. Współczynniki i bufor kapitałowe w okresie przejściowym

	Rok					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I	4,0–4,5%*		4,5%			
Współczynnik kapitału Tier I	5,5–6,0%*		6,0%			
Bufor zabezpieczający specyficzny dla instytucji bufor antycykliczny	wg decyzji państwa członkowskiego		wg decyzji państwa członkowskiego nie mniej niż:			2,5%
			0,625%	1,25%	1,875%	
Bufor globalnej instytucji o znaczeniu systemowym (maksymalny)	brak bufora		0,875%	1,75%	2,625%	3,5%

* W zależności od decyzji właściwych organów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Dyrektywa i Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2013 r.].

Biorąc powyższe pod uwagę, można zatem stwierdzić, iż zalecenie EUNB oznacza tym samym, że wszystkie powyższe okresy przejściowe przestaną mieć znaczenie, gdyż banki będą musiały posiadać fundusze własne na wyższym poziomie. Powstaje jednak wątpliwość, czy w ten sposób EUNB nie narusza postanowień pakietu CRD IV, odbierając de facto bankom możliwość stopniowego wprowadzania zastrzonych norm.

4. Zakończenie

Przeglądy kapitałów banków, dokonywane regularnie począwszy od 2011 r., stały się jednymi z kluczowych narzędzi pokryzysowej analizy nadzorczej w europejskim systemie bankowym. Rezultatem praktycznej realizacji zaleceń wydawanych na ich podstawie był wyraźny wzrost wypłacalności systemów bankowych (mierzony np. poziomem współczynnika kapitału Tier I) zarówno w poszczególnych krajach, jak i w całej strefie euro (tab. 2).

Tabela 2. Poziom współczynnika kapitału Tier I w wybranych systemach bankowych krajów strefy euro w latach 2009–2013

Kraj	Poziom współczynnika kapitału Tier I (w %) na koniec roku				
	2009	2010	2011	2012	2013
Francja	10,08	10,74	10,94	13,34	13,15
Irlandia	7,71	7,65	16,32	14,90	13,36
Hiszpania	9,31	9,64	10,19	9,68	11,74
Niemcy	10,21	11,28	11,56	13,76	15,16
Włochy	8,33	8,75	9,62	10,66	10,52
Strefa euro	9,87	10,39	10,59	12,06	12,99

Źródło: opracowanie własne na podstawie [European Central Bank 2015].

Reasumując powyższą analizę, można stwierdzić, iż przeglądy kapitałów europejskich banków oraz realizacja zaleceń z nich wynikających przyniosły oczekiwane rezultaty w postaci wzmocnienia bazy kapitałowej i wzrostu odporności sektora bankowego na niestabilność otoczenia zewnętrznego. Niemniej jednak należy pamiętać, iż nadzorowanie banków nie jest nauką ścisłą, a zatem organy nadzoru nie mogą ograniczyć się tylko do wymagania posiadania przez banki kapitału przewyższającego określone poziomy [Basel Committee on Banking Supervision 2010].

Bezpieczny system bankowy nie może być utożsamiany jedynie z systemem spełniającym normy wypłacalności. Bezpieczeństwo powinno być bowiem utożsamiane z zaufaniem większości interesariuszy (w tym zwłaszcza: deponentów, kontrahentów, właścicieli i instytucji sieci bezpieczeństwa) pomimo ryzyka, które związane jest z działalnością systemu bankowego.

Rozwiązywanie problemów nadzorczych trudnych lub praktycznie niemożliwych do skwantyfikowania za pomocą metod ilościowych można uznać nie tylko za podstawowy błąd w sztuce regulacyjnej, lecz także za tworzenie dodatkowych barier uniemożliwiających bankom prowadzenie działalności. Docelowy kształt procesu analizy nadzorczej będzie jednak decydować o rozwoju sektora bankowego w najbliższej przyszłości [O'Brien, Keith 2009]. Konieczne jest zatem uwzględnianie w procesie

analizy nadzorczej także czynników jakościowych oraz kryteriów uznaniowych, gdyż jedynie wtedy obraz banku i diagnoza ewentualnych problemów będą kompletne, a działania podejmowane na jej podstawie będą adekwatne i skuteczne.

Literatura

- Basel Committee on Banking Supervision, 2006, *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards. A Revised Framework, Comprehensive Version*, Basel.
- Basel Committee on Banking Supervision, 2010, *Review of the Differentiated Nature and Scope of Financial Regulation. Key Issues and Recommendations*, Basel.
- Basel Committee on Banking Supervision, 2012, *Core Principles for Effective Banking Supervision*, Basel.
- Davies H., 2002, *The Key Element of a Sound Corporate Governance System*, FSI World, issue 6, s. 1–3.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2013 r. (2013/36/UE) w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE, Official Journal nr L 176 z 27 VI 2013 r.
- Eisenbeis R.A., 2009, *Multinational Banking and Regulatory Challenges: Lessons from the US Experience with AIG*, CESifo DICE Report no. 2.
- European Banking Authority, 2011a, *Capital buffers for addressing market concerns over sovereign exposure. Methodological Note*, 8 December.
- European Banking Authority, 2011b, *Results of bank recapitalisation plan*, 8 December.
- European Banking Authority, 2012a, *Final report on the implementation of Capital Plans following the EBA's 2011 Recommendation on the creation of temporary capital buffers to restore market confidence*, October.
- European Banking Authority, 2012b, *Update on the implementation of Capital Plans following the EBA's 2011 Recommendation on the creation of temporary capital buffers to restore market confidence*, 11 July.
- European Banking Authority, 2013, *Recommendation on the preservation of core Tier 1 capital during the transition to the Capital Requirements Directive/Capital Requirements Regulation framework*, REC/2013/03, 22 July.
- European Central Bank, 2015, *Statistical Data Warehouse*, <http://sdw.ecb.europa.eu/> (16.02.2015).
- Koleśnik J., 2011, *Bezpieczeństwo systemu bankowego. Teoria i praktyka*, Difin, Warszawa.
- O'Brien R., Keith A., 2009, *The geography of finance: after the storm*, „Cambridge Journal of Regions, Economy and Society”, no. 2, s. 256–257.
- Palma J.G., 2009, *The revenge of the market on the rentiers. Why neo-liberal reports of the end of history turned out to be premature*, „Cambridge Journal of Economics”, vol. 33, s. 829–869.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1093/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie ustanowienia Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego, zmiany decyzji nr 716/2009/WE oraz uchylecia decyzji Komisji 2009/78/WE, Official Journal nr L 331 z 15 XII 2010 r.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2013 r. (575/2013) w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012, Official Journal nr L 176 z 27 VI 2013 r.
- Wray L.R., 2009, *The rise and fall of money manager capitalism: a Minskian approach*, „Cambridge Journal of Economics”, vol. 33, issue 4, s. 807–828.
- Zaleska M. (red.), 2015, *Europejska unia bankowa*, Difin, Warszawa.